

ВІДГУК

офіційного опонента **Рейпольської Ольги Дмитрівни**,
доктора педагогічних наук, професора, завідувача відділом дошкільної освіти
Інституту педагогіки НАПН України про дисертацію
**Шелепко Галини Володимирівни «Формування основ художньо-
конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами
ландшафтного дизайну»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії зі
спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність обраної теми дослідження та її зв'язок із галузевими науковими програмами. Сучасне соціальне замовлення щодо змісту дошкільної освіти, спрямоване на повоєнне відродження та нівелюванням в практиці роботи закладів дошкільної освіти форм освітньої діяльності, що сприяють розвитку практико орієнтованих художньо-конструктивних вмінь вихованців. В умовах воєнного стану формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну забезпечується реалізацією дитячих творчих задумів з перетворення об'єктів довкілля з використанням різних матеріалів у процесі виконання конструктивних, технічно-творчих завдань та завдань з моделювання. Сформовані основи художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку забезпечать творення такого ландшафтного дизайну, який стане естетичним символом держави у майбутньому. Про актуальність цієї проблеми засвідчують і виявлені дисертанткою суперечності, пов'язані з необхідністю обґрунтування педагогічних умов, зокрема такого засобу як ландшафтний дизайн, та можливості його застосування у ЗДО; наявними сучасними підходами до визначення методичного інструментарію мистецько-творчої взаємодії з дітьми та труднощами його реалізації в освітньому процесі ЗДО; доведеною ефективністю суб'єкт-суб'єктної взаємодії ЗДО з родинами вихованців у формуванні основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку та наявним непорозумінням педагогів та батьків вихованців, спровокованих делегуванням обов'язків з розвитку, виховання та навчання дітей.

Актуальне дослідження за обраною дисертанткою темою виконано відповідно до теми наукового дослідження кафедри дошкільної освіти педагогічного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова «Самоактуалізація педагогів вищої школи та дошкільної освіти: критичне мислення, комунікація, кооперація, креативність», тему дисертаційного дослідження «Формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами

ландшафтного дизайну» затверджено на Вченій раді Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (протокол № 9 від 30 квітня 2024 року).

Структура дисертаційної роботи науково доцільна і композиційно чітка, три розділи дисертації пов'язані внутрішньою логікою й послідовністю викладу матеріалу. Наприкінці кожного розділу подано висновки, що відповідають тексту дисертації, а також загальні висновки, що цілком відтворюють результати проведеного дослідження. Додатки містять допоміжний матеріал, що надає повноти сприйняттю дисертації.

Загальний обсяг дисертації становить 300 сторінок, з яких основного тексту 256 сторінки, що відповідає чинним вимогам до кваліфікаційних наукових праць такого рівня. Роботу ілюстровано 14 таблицями, 29 рисунками. Список використаних джерел нараховує 159 найменування, з них 12 - іноземною мовою; 11 додатків на 44 сторінках.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Зміст дисертації розкриває основні аспекти теми дослідження. В ній чітко сформульовано об'єкт і предмет дослідження, які адекватні меті та завданням роботи, подано комплекс взаємодоповнюючих методів наукового пошуку, визначено й використано достатню джерельну базу.

Аргументованими є методологічний апарат й теоретичні засади дослідження, описані у вступі до дисертації. Структура роботи відображає послідовність розв'язання поставлених дисертанткою завдань на різних етапах дослідження.

Представлена робота виконана на високому науково-методичному рівні, а сформульовані в дисертації положення, висновки і рекомендації є теоретично обґрунтованими й експериментально підтвердженими.

Заслугує на схвальну оцінку глибина теоретичного аналізу наукових розвідок, які стали засадничими в питаннях розв'язання досліджуваної проблеми.

Теоретичне і практичне вивчення проблеми дозволило Шелепко Галині Володимирівні сформулювати провідну ідею дослідження, що ґрунтується на припущенні про необхідність створення особливих педагогічних умов для формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку (стійка мотивація до ландшафтотворчої діяльності внаслідок естичного враження від споглядання природи; уміння створювати художній образ завдяки проектуванню, макетуванню, моделюванню, конструюванню та декоруванню; здатність вийти за стандартне мислення та діяти креативно; генерування нових ідей за пошуково-проблематичним завданням, що ставить дитина перед собою; здібність добирати найбільш ефективне рішення в умовах вибору альтернативних варіантів; просування ландшафтної дизайнерської діяльності до успіху; уміння отримувати задоволення від художньо-конструктивного процесу ландшафтотворення та результату нового дизайнерського об'єкта; творча презентація власного ландшафтотворчого дизайну). Поділяємо думку авторки про те, що

формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку буде найбільш ефективним, якщо здійснено реалізацію в освітньому середовищі ЗДО педагогічних умов.

Дисертантка на основі вивчення теоретико-методологічних засад дослідження з'ясувала, уточнила зміст дефініцій, які розкривають специфіку формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку. У змісті першого розділу дисертації крізь призму філософського, діяльнісного, особистісно орієнтованого, культурологічного, середовищного підходів проблеми формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну представлена широка палітра понять і категорій, дотичних до дослідницького поля, зокрема поняття «формування основ художньо-конструктивних умінь», «основи художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку», «художньо-конструктивна діяльність», «ландшафтний дизайн». Визначено компоненти формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку: ціннісно-пізнавальний, емоційно-чуттєвий, творчо-раціональний.

У другому розділі дослідниця для оцінювання рівнів сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку визначила три критерії – когнітивний, емоційний та діяльнісний, кожен з яких деталізовано показниками сформованості основ художньо-конструктивних умінь. Дібрано відповідні критеріям та показникам рівні сформованості основ художньо-конструктивних умінь – високий, середній та низький. Реалізовано констатувальний етап експерименту та проаналізовані його результати.

У третьому розділі докладно і послідовно висвітлено перебіг упровадження педагогічних умов за проєктом, дидактичним, методичним та консенсусним векторами, що сприяло формуванню основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну в закладі дошкільної освіти на формувальному етапі експерименту, як-то: удосконалення розвивального середовища у ЗДО з особистісно орієнтованою моделлю взаємодії учасників освітнього процесу, що поєднувало сприятливе для життєвиявів природне довкілля (жива природа: клумба, альпійський та звичайний сад, город), предметне (малі архітектурні форми, метеомайданчик, стандартне та нестандартне обладнання й матеріали), світ культури («куток художніх студій», «куток дизайнерських уявлень», «куток мистецтва», «куток живої природи», «куток митців», «куток натхнення», «кімната здійснення мрій»), сенсорно-пізнавальний простір (полісенсорні кімнати), соціум (ровесники, педагоги та батьки), ігрове (залучення до конструкторських та будівельних ігор, ігор-подорожей, ігор-діл, творчих ігор, сюжетно-рольових ігор та рольових ігор) та мовленнєве середовище (підтримка дітей старшого дошкільного віку до спілкування, обміну ідеями та враженнями); педагогічний супровід індивідуальної траєкторії формування основ дизайнерських умінь дітей старшого дошкільного віку проходила через інтерактивні форми: геокешинг, мистецькі спілкування, ігри-стратегії «Вигадуємо» і «Мислимо», арт-проєкт

«Ландшафтники», самостійну дизайнерську діяльність дітей з використанням технік моделювання (макетування), декорування; методів: конструктивної творчості, творчого моделювання, генерування ідей, алгоритмом дій: прийомів «ритуал дякую за проведену дизайнерську роботу», щоденника успіху, слічення, сканування, структурування, систематизації, перекодування, угруповання, добування, асоціації; підвищення у педагогів закладів дошкільної освіти основ художньо-конструктивних умінь через інтерактивні форми взаємодії (інтелектуальний тренінг «Ландшафтний дизайн – це естетичний символ у закладі дошкільної освіти», естафету творчості «Формуємо основи художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку: шляхи та перспективи», соціально-психологічний театр «Я-ландшафтний дизайнер», методичний ландшафтний проєкт «Творимо ландшафтний дизайн у закладі дошкільної освіти») та методів (аналізу, синтезу, порівняння, моделювання, художнього конструювання); педагогічна взаємодія з батьками через просвітницьку діяльність у формі консультацій, педагогічних конференцій аукціону та мотиваційної діяльності через акції «Дитина – майбутній громадянин України», «Творимо ландшафтний дизайн для майбутніх поколінь», створення груп батьків-порадників й методів: навчальної дискусії, case-study, асоціацій виготовлення інформаційних презентацій реалізували цю умову. Зауважимо, що у викладі змісту третього розділу Галини Шелепко відчувається її чітка позиція як талановитого науковця, прекрасного організатора конструктивної взаємодії педагогів і дітей.

Для аналізу результатів дослідження проведено порівняння отриманих даних в експериментальній та контрольній групах на контрольному етапі експерименту. Достовірність та обґрунтованість результатів дослідження перевірялась шляхом їх верифікації методом статистичної обробки «ф-критерієм Фішера». Результати обчислень підтвердили достовірність отриманих результатів та засвідчили результативність проведеної дисертанткою роботи, що підтверджено також представленими довідками із закладів дошкільної освіти із трьох міст України – м. Києва, м. Суми та м. Пирятина.

Загальні висновки чітко корельовано зі змістом сформульованих у вступі завдань і є достатньо обґрунтованими. Виклад матеріалу в запропонованому дослідженні послідовний, має науковий характер та прикладне значення. Відзначимо ґрунтовні додатки, що поглиблюють і увиразнюють уявлення про цілісне дослідження.

Оцінювання новизни й достовірності дослідження. Вивчення тексту дисертаційного дослідження дало змогу переконатися в тому, що наукова новизна, теоретичні і практичні висновки, методичні рекомендації достовірні, що підтверджується в процесі наукового дослідження комплексом теоретичних та емпіричних методів, статистичними даними експерименту, узгодженістю з відповідними положеннями законодавчих і нормативних документів.

Основні положення дисертації апробовано на конференціях різного рівня – 7 міжнародних, 7 всеукраїнських та 5 університетських.

Аналіз публікацій Г.В. Шелепка засвідчив їхню відповідність (кількісну і якісну) вимогам до оприлюднення результатів проведеного дослідження, зокрема, основні положення та результати дослідження висвітлено в 27 публікаціях (15 одноосібних), із них 2 статті – у міжнародних журналах, 6 статей – у наукових фахових виданнях України, 2 статті входять до монографії, 17 наукових праць – у збірниках матеріалів конференцій.

Практичне значення отриманих автором результатів полягає у тому, що в межах дисертаційного дослідження розроблено та апробовано педагогічні умови формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну за стратегічними векторами – проєктним, дидактичним, методичним та консенсусним.

Отримані результати і матеріали дослідження: будуть корисними педагогам у виборі ефективних засобів для педагогічного супроводу дітей старшого дошкільного віку щодо формування основ художньо-конструктивних умінь; сприятимуть використанню педагогами в удосконаленні ландшафтного дизайну, викладачами – на лекціях, семінарських і практичних заняттях з підготовки фахівців зі спеціальності «Дошкільна освіта», науковцям – у створенні статей та посібників на тематику з вище зазначеної проблеми.

Дисертацію виконано із дотриманням принципів академічної доброчесності.

Дискусійні положення й зауваження. Позитивно оцінюючи рецензовану дисертацію та відмічаючи високий рівень проведеного автором дослідження, вважаємо за необхідне висловити окремі зауваження і побажання:

1. Дисертанткою ретельно та якісно проаналізовано основні дефініції дослідження «основи художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку», «художньо-конструктивна діяльність», «формування основ художньо-конструктивних умінь» у першому розділі. На нашу думку, залишається не до кінця обґрунтованим таке питання: чому саме для дослідження обрано дефініцію художньо-конструктивні вміння? Як це співвідноситься із Державним стандартом дошкільної освіти (мистецько-творча компетентність з'являється у тексті дисертації на сторінці 159)?

2. Позитивно оцінюємо визначені дисертанткою компоненти формування основ дизайнерських умінь дітей цього віку: ціннісно-пізнавальний, емоційно-чуттєвий та творчо-раціональний. Проте у роботі недостатньо представлено їх врахування під час впровадження педагогічних умов та моделі формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну.

3. На сторінці 160 представлено модель формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну, яку оцінюємо в цілому позитивно. На нашу думку, робота значно виграла б за умови більш ретельного її опису: чітко окреслена

методологічна основа, принципи побудови, способи прогнозування результатів та умови її впровадження.

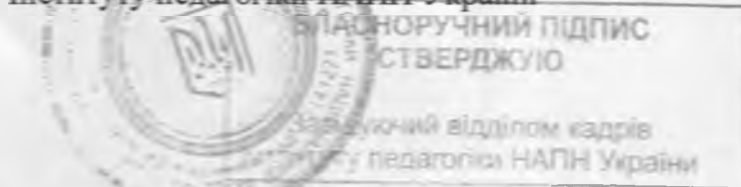
4. Цілком підтримуємо авторську позицію щодо першої педагогічної умови – удосконаленні розвивального середовища у ЗДО з особистісно-зорієнтованою моделлю взаємодії учасників освітнього процесу. Переконані, що більш деталізовані характеристики особистісно-орієнтованої моделі взаємодії в освітньому розвивальному середовищі з метою формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку були б важливими для даного дослідження.

Проте, зазначені вище зауваження до дисертації жодним чином не применшують її значення і не впливають на загальну високу оцінку.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора філософії». Подана до захисту дисертаційна робота Шелепко Галини Володимирівни «Формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну» є цілісним і завершеним дослідженням, у якому представлено теоретичні та практичні аспекти педагогічних умов формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну. Робота містить нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, що є суттєвим внеском у розвиток української дошкільної освіти.

Отже, дисертація є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке відзначається актуальністю, містить наукову новизну, має теоретичне і практичне значення, за змістом, одержаними результатами і оформленням повністю відповідає вимогам пунктів «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.22, № 502 від 19.05.2023, № 507 від 03.05.2024), наказу Міністерства освіти і науки № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого міністерством юстиції України 03.02.2017 за № 155/30023, а її автор Шелепко Галина Володимирівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач відділом дошкільної освіти
Інституту педагогіки НАПН України

Ольга РЕЙПОЛЬСЬКА

О.Р. Рейпольська

Укр. / Українська